

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

ĮMONIŲ APKLAUSOS APŽVALGA

2018

ISSN 2538-6867 (ONLINE)

ĮMONIŲ APKLAUSOS
APŽVALGA
2018 / 1

Apžvalgą parengė Lietuvos banko Ekonomikos ir finansinio stabilumo tarnyba.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

© Lietuvos bankas, 2018

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Ne finansų įmonių (toliau – įmonės) apklausa¹ atliekama du kartus per metus, siekiant gauti informacijos apie įmonių finansinės būklės bei veiklos tendencijas, įvertinti įmonių paklausą finansiniams ištekliams, skolinimosi iš kredito ir kitų finansų įstaigų (toliau – kredito įstaigos)² pokyčius, skolinimo įmonėms sąlygų kaitą ir kitus su įmonių sektoriaus raida ir jos tvarumu susijusius aspektus.

Lietuvos banko užsakymu apklausa atlikta 2018 m. vasario mėn., atsakymai gauti iš 509 Lietuvoje veikiančių įmonių. Apklausos metu apklausti įmonių, suskirstytų pagal pagrindines veiklos sritis ir darbuotojų skaičių, vadovai arba finansininkai. Du trečdaliai apklausoje dalyvavusių respondentų sudarė įmonės, turinčios iki 50 darbuotojų, kitą dalį – tos, kuriose dirba 50 ir daugiau darbuotojų (žr. 1 lentelę). Toliau šioje apžvalgoje įmonės, turinčios iki 9 darbuotojų, vadinamos mažomis įmonėmis, turinčios 10 ir daugiau, bet mažiau negu 50 darbuotojų, – vidutinėmis įmonėmis, o turinčios 50 ir daugiau darbuotojų – didelėmis įmonėmis³. Apklausoje dalyvavusių įmonių skaičius pagal veiklos sritį ir apskritis nurodytas 2 lentelėje.

1 lentelė. Apklausoje dalyvavusių įmonių, turinčių nurodytą skaičių darbuotojų ir veikiančių nurodytoje veiklos srityje, skaičius

Darbuotojų skaičius	Pramonė	Statyba	Prekyba	Paslaugos	Iš viso
1–9	31	33	46	64	174
10–49	30	32	50	58	170
50 ir daugiau	55	30	31	49	165
Iš viso	116	95	127	171	509

Apklausoje dalyvavusių įmonių vidutinis veiklos laikotarpis – 17 metų. Apie 88 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių veikė kaip akcinė ar uždaroji akcinė bendrovė, 8 proc. sudarė individualiosios įmonės, likusią dalį – ūkinės bendrijos, savivaldybės ir kitos įmonės.

2 lentelė. Apklausoje dalyvavusių įmonių, veikiančių nurodytoje apskrityje ir veiklos srityje, skaičius

Apskritis	Pramonė	Statyba	Prekyba	Paslaugos	Iš viso
Alytaus	6	4	3	7	20
Kauno	34	22	35	35	126
Klaipėdos	12	20	14	24	70
Marijampolės	1	3	5	8	17
Panevėžio	9	10	8	9	36
Šiaulių	8	7	6	12	33
Tauragės	5	1	5	3	14
Telšių	5	2	1	2	10
Utenos	6	1	3	5	15
Vilniaus	30	25	47	66	168
Iš viso	116	95	127	171	509

¹ Šios apklausos rezultatams, kaip ir visiems atrankiniams kiekybiniais tyrimams, galioja statistinės paklaidos kriterijus.

² Šioje apklausoje kredito ir kitos finansų įstaigos – tai komerciniai bankai, kredito unijos, išperkamosios nuomos (lizingo) bendrovės ir kiti finansinę veiklą vykdančios ūkio subjektai, iš kurių ne finansų įmonės gali pasiskolinti savo veiklos reikmėms.

³ Europos Komisijos ir dažniausiai tarptautinėje praktikoje taikomas skaidymas yra toks: labai mažos įmonės – tai įmonės, įdarbinusios iki 10 darbuotojų, mažos įmonės dirba nuo 10 iki 50 darbuotojų, vidutinės įmonės – nuo 50 iki 250 darbuotojų, didelės įmonės – daugiau kaip 250 darbuotojų. Kadangi Lietuvoje dominuoja smulkusis ir vidutinis verslas, ši apžvalga grindžiama Lietuvai pritaikytu įmonių grupavimu.

Apklausoje dalyvavusių įmonių nuomone, įtampa Lietuvos darbo rinkoje tebėra didelė, darbuotojų trūkumo problema ir toliau sprendžiama didinant darbo užmokestį ir veiklos efektyvumą. Beveik 60 proc. apklaustųjų nurodė, kad per pastaruosius šešis mėnesius didino darbo užmokestį. Palyginti su praėjusiu pusmečiu, tokių įmonių dalis padidėjo beveik 6 proc. punktais. Sparčiai daugėjo įmonių, kurios planuoja didinti atlyginimus ateityje. Tokių įmonių dalis per pusmetį ūgtelėjo beveik 13 proc. punktų (iki 50 %). Taip pat padaugėjo manančiųjų, kad spartaus darbo užmokesčio augimo tendencijos tęsis ilgiau nei dvejus metus (nuo 39 iki 46 %). Kaip alternatyvą darbo užmokesčio didinimui kai kurie respondentai įvardija veiklos efektyvumo gerinimą. Beveik trečdalis įmonių nurodė, kad per praėjusius šešis mėnesius jose dirbančių darbuotojų skaičius mažėjo. Palyginti su praėjusiu pusmečiu, tokių įmonių dalis padidėjo 8 proc. punktais. Tai rodo, kad esant darbuotojų trūkumui, įmonės didina efektyvumą ir todėl sugeba išsiversti su mažesniu darbuotojų skaičiumi. Taip pat gausėja įmonių, kurios darbuotojų trūkumo problemą ketina spręsti samdydamos darbuotojus iš užsienio, o realiai tą padariusiųjų dalis šiuo metu siekia 10 proc. – palyginti su praėjusiu pusmečiu, jų skaičius beveik nepasikeitė.

Įmonių prognozės dėl eksporto plėtros ir kainų kaitos per pusmetį reikšmingai nepasikeitė, tačiau vis daugiau pesimizmo atsiranda dėl vidaus paklausos. Šiek tiek daugiau kaip ketvirtadalis įmonių tikisi, kad per artimiausius dvylika mėnesių jų produkcijos eksportas turėtų augti. Trečdalis apklaustųjų planuoja didinti savo produkcijos (paslaugų) kainas. Palyginti su praėjusiu pusmečiu, šios dalys beveik nepasikeitė. Vis dėlto gausėja įmonių, kurios yra susirūpinusios galimu vidaus paklausos sumažėjimu. Penktadalis apklausos dalyvių prognozavo, kad per artimiausius šešis mėnesius vidaus paklausa kris. Skirtumas tarp paklausos augimą ir nuosmukį numačiusių įmonių dalies smuktelėjo 8,4 proc. punktais (nuo 13,3 iki 4,9 proc. p.).

Verslo plėtrą planuojančių įmonių dalis nemažėja, tačiau aktyvesnį investavimą stabdo neigiami lūkesčiai dėl ateities perspektyvų. Apklausos duomenimis, per artimiausius šešis mėnesius verslo plėtrą planuoja pradėti apie 40 proc. įmonių (prieš pusmetį – 38 %). Dažniausiai tą planavo daryti mažos ir paslaugas teikiančios įmonės (atitinkamai 44 ir 43 %). Beveik pusę plėtrai reikalingų lėšų ketinama skirti įrenginiams atnaujinti. Investicijų aktyvumą ir toliau labiausiai slopina nepalankūs lūkesčiai dėl ateities perspektyvų. Beveik pusė plėtros neplanuojančių įmonių prastus lūkesčius įvardijo kaip pagrindinę investicijas stabdančią priežastį. Dažniausiai neigiamus lūkesčius dėl ateities pabrėžė mažos ir prekybos veiklą vykdančios įmonės.

Ūgtelėjo dalis tų įmonių, kurios didžiąją dalį verslo plėtros finansuoja vidaus ištekliais. Apie 44 proc. apklaustųjų teigė, kad 80–100 proc. plėtrai reikalingų lėšų gaus iš vidaus išteklių. Palyginti su praėjusiu pusmečiu, ši dalis ūgtelėjo 7 proc. punktais. Dažniausiai veiklą finansuoti vidaus ištekliais planavo prekybos, o rečiausiai – gamybos veiklą vykdančios įmonės. Apklausos rezultatai taip pat rodo, kad ateityje turėtų išaugti kriptovaliutų kaip finansavimosi priemonės populiarumas. Beveik 5 proc. įmonių nurodė, kad finansuodamos savo veiklą naudojasi kriptovaliutomis. Šiek tiek daugiau kaip 6 proc. įmonių teigė, kad didins naudojimąsi kriptovaliutomis arba pradės jomis naudotis. Aktyviausiai šia finansavimosi priemone ketina naudotis didelės ir prekybos veiklą vykdančios įmonės.

Apklaustų įmonių teigimu, bankų taikomos finansavimo sąlygos griežtėjo. Beveik pusė apklausoje dalyvavusių įmonių nurodė, kad šiuo metu skolinimas verslui yra visiškai ar iš dalies apribotas (pvz., netenkina bankų siūlomos finansavimo sąlygos). Per pusmetį taip manančių įmonių dalis ūgtelėjo 7 proc. punktais. Labiausiai sąlygų sugriežtėjimą teigė pajutusios mažos ir vidutinės bei prekybos veiklą vykdančios įmonės. Įmonių, kurios kreipėsi į kredito įstaigas dėl naujos paskolos suteikimo arba jau esamos paskolos sąlygų keitimo dalis per pusmetį beveik nepasikeitė ir sudarė apie ketvirtadalį. Vis dėlto atmestų prašymų skaičius gerokai išaugo. Atmesta buvo apie penktadalis prašymų (7 proc. p. daugiau nei prieš pusmetį). Dažniausiai buvo atmetami mažų ir prekybos veiklą vykdančių įmonių prašymai. Apie 40 proc. mažų įmonių, kurios kreipėsi į bankus, teigė, kad jų prašymai buvo atmesti, o didelių įmonių segmente ši dalis siekė vos 5 proc. Pagrindinės prašymų atmetimo priežastys nepasikeitė. Beveik 30 proc. prašymų buvo atmesti dėl prastos įmonės finansinės būklės.

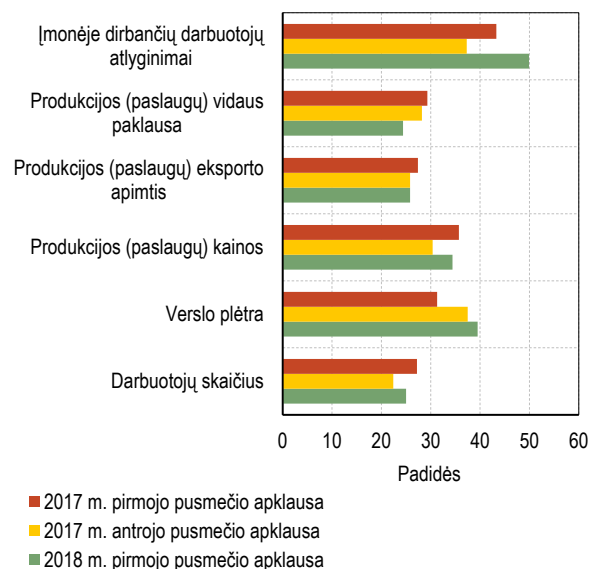
Per pusmetį išaugo skolinimasis įrenginiams, mašinoms bei transporto priemonėms įsigyti, o skolinimasis paslaugoms pirkti sumažėjo. Įrenginius bei transporto priemones kaip paskolos tikslą paminėjo daugiau kaip pusė (51 %) visų pasiskolinusių įmonių, t. y. 7 proc. punktais daugiau nei prieš pusmetį. Skolinimasis paslaugoms pirkti (pvz., projektavimo darbams) smuktelėjo beveik 10 proc. punktų (iki 10 %). Finansavimo poreikis pastatams ar žaliavoms įsigyti beveik nepasikeitė. Natūralu, jog dažniausiai įrenginiams bei transportui pirkti skolinosi gamybos ir paslaugų įmonės (atitinkamai 69 ir 61 %). Čia taip pat išsiskyrė stambios įmonės, kurios skolinosi įrenginiams bei transportui gerokai dažniau (55 %) nei mažos įmonės (39 %). Įmonių nuomone, priimant sprendimą dėl paskolos suteikimo kredito įstaigos didžiausią svarbą ir toliau skiria kredito gavėjo galimybėms gražinti paskolą ir esamam įsiskolinimo lygiui, o įmonės dydžiui, augimo potencialui ar bendradarbiavimo su kredito įstaiga trukmei teikiama pastebimai mažesnė reikšmė.

Paklaustos, kurios reformos turi būti daromos skubiausiai, dauguma (50 %) įmonių įvardijo mokesčių sritį. Kaip viena iš svarbesnių buvo išskirta ir švietimo reforma. Jos svarbą pabrėžė 16 proc. apklaustųjų. Sveikatos apsaugos ir viešojo sektoriaus reformoms pirmenybę teikusių įmonių dalis buvo santykinai nedidelė (atitinkamai 13 ir 8 %). Mokestinių reformų poreikį itin pabrėžė mažos ir vidutinės bei statybų veiklą vykdančios įmonės.

PAGRINDINIAI PAVEIKSLAI

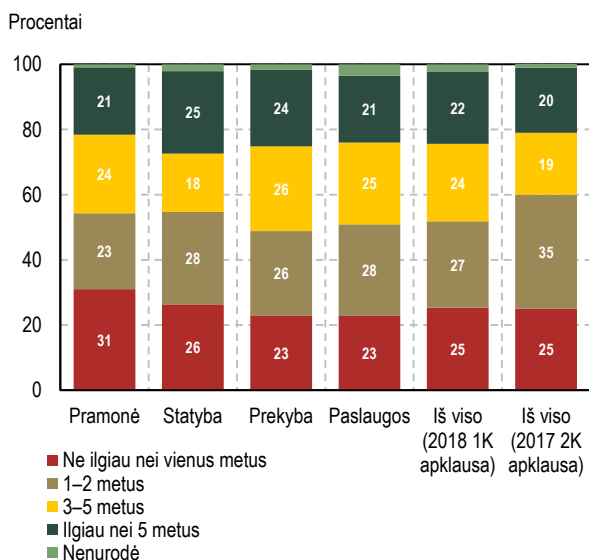
Vis daugiau įmonių planuoja verslo plėtrą

Atlyginimų, kainų ir kitų veiksnių didėjimą prognozuojančių įmonių dalis (% palyginti su visais apklaustaisiais)

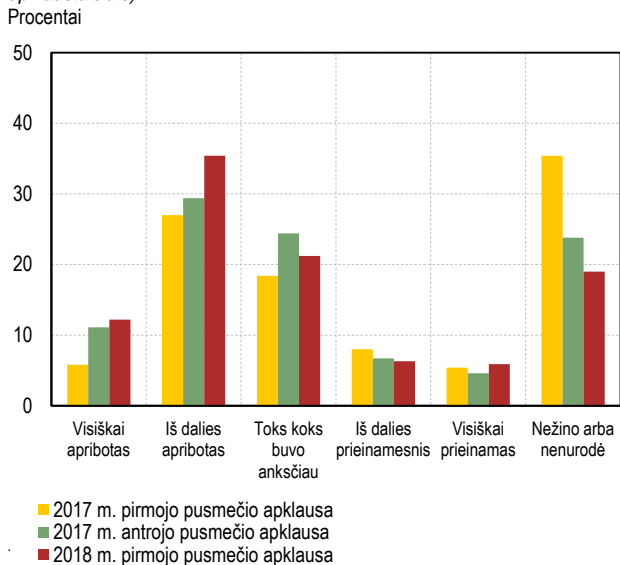
Gausėja įmonių, prognozuojančių tolesnį spartų atlyginimų augimą

Tolesnio spartaus atlyginimų didėjimo trukmės prognozė (% palyginti su visais apklaustaisiais)

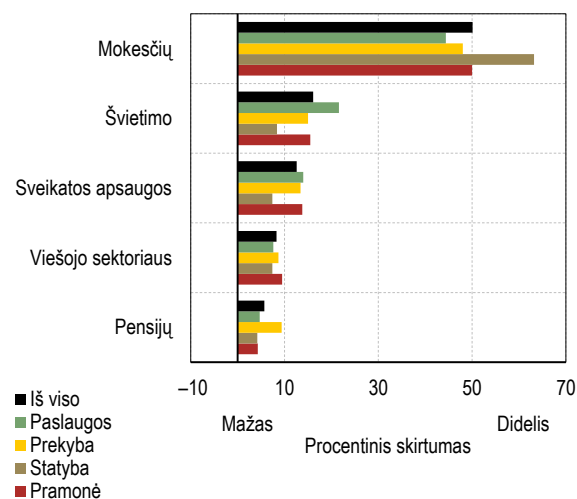
Daugėjo įmonių, teigiančių, kad skolinimo sąlygos įmonėms griežtėjo

Verslui teikiamų paskolų prieinamumo vertinimas (% palyginti su visais apklaustaisiais)

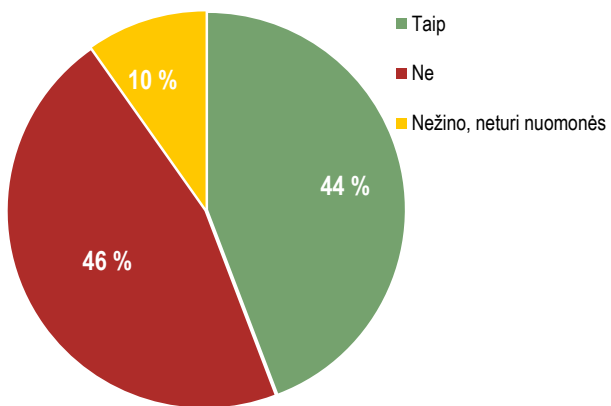
Apklaustųjų manymu, skubiausiai turėtų būti daroma mokesčių reforma

Sritis, kurioje skubiai turi būti daroma reforma (% palyginti su visais apklaustaisiais)

Nemenka dalis įmonių planuoja reikšmingai investuoti į įrenginių atnaujinimą

Įmonių planai reikšmingai investuoti į įrenginių atnaujinimą (% palyginti su visais apklaustaisiais)

Lietuvoje veikiančios įmonės ir toliau neįaučia didelio alternatyvaus, t. y. ne bankų teikiamo, finansavimo poreikio

Įmonių pasiskirstymas pagal alternatyvaus finansavimo poreikį (% palyginti su visais apklaustaisiais)

